

Minnesbilder från en vacker dag i maj

En doft av nybakade bullar slår emot oss när dörrarna till Grafikens Hus slås upp prick klockan tio denna soldränkta lördagsmorgon den sista maj. Grafikens Hus s.k. fruktbullar fanns med i husets koncept redan från starten i maj 1996, och bullarna har hängt med i mer eller mindre oförändrad form sedan dess. I några tidningsartiklar, och inte minst i några tevereporthage i samband med husets invigning, talades det nästan mer om bullarna än om de stora utställningar som inledde visningsverksamheten!

Det är därför kanske inte så konstigt att Föreningen för Grafisk Konst s årliga medlemsdag i Grafikens Hus sedan länge har förmiddagsfika med bullar som obligatorisk första punkt i dagsprogrammet! Huset fyllde i år tolv år, och föreningen har faktiskt haft lika många medlemsdagar där, i Gripsholms Kungsladugård som är byggnadens formella namn. Detta hus, och dess före-

gångare på samma plats, har använts som ladugård och stall ända sen Gustav Vasas dagar, fram till början av 1990-talet. Sedan stod det tomt några år innan den stora och så småningom prisbelönade renoveringen, ledd av slottsarkitekten Jan Lisinski, drog igång 1995. Huset ligger ju på kunglig mark, vilket kung Carl XVI Gustaf noga påpekade när han invigde Grafikens Hus 1996. Han talar för övrigt ofta om »sitt hus«, och droppar gärna in på oannonserade besök, både privat och i samband med officiella besök på Gripsholms slott, med svenska eller utländska gäster. Man kan inte säga annat än att vår kunglige hedersledamot i FfGK:s styrelse på ett exemplariskt sätt sköter sin del av marknadsföringen av grafik!

Som vanligt är deltagarkvoten på max. trettio personer fylld till sista plats, och snart attackeras bullfaten och kaffekannorna medan sorlet stiger i kafédelen, där förtagångsdeltagare blandas med veteraner som deltagit i flera tidigare medlemsdagar. Årets yngste deltagare, sex månader, bärs i en sele på mammas mage! – I år kommer FfGK-arna att få se bl.a. den numera traditionella sommarutställningen med blad ur kungens egen stora grafiksamling, invigd av ägaren själv bara en vecka tidigare. Vidare den stora utställningen med verk från Grafikens Hus samarbete med det välrenommerade grafiktryckeriet Crown Point Press i San Francisco. Där medverkar bl.a. svensken Jockum Nordström. Nere i galleriet i Stallgången ska vi också se verk av Örjan Wikström, både måleri och grafik. Under dagen tillkommer också en helt oannonserad bonusvisning!

Ovan. FfGK:s medlemsdag förläggs alltid till en solskinsdag.
T.h. Jenny Olsson med polymerplåt. I bakgrunden en Axel Fridell-bild.

En traditionell och uppskattad programpunkt bruka alltid mötet med några av årets portföljkonstnärer vara. De ska efter lunchen visa och prata om både de blad som kommer i portföljen och om andra blad i deras produktion. Och inte minst svara på kluriga frågor från en nyfiken publik.

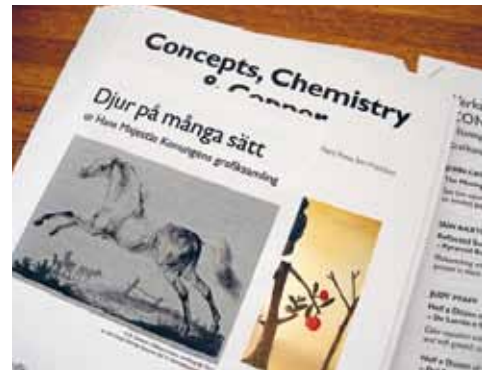
Men åter till morgonfikat. När det avslutats blir det samling i Fridellrummet i övre våningen. Där hör vi Grafikens Hus representant, konstnären Jenny Olsson, berätta om vad som hänt i huset under det senaste året, om de nu pågående projekten och om en del framtidsplaner. Jenny ansvarar för bl.a. digitaliseringen av husets konstsamling, som faktiskt är en av Sveriges största samlingar av grafisk konst! Hon interfolieras ibland av er pratsugne ordförande, som så småningom får ordet själv, och då berättar om FfGK:s aktiviteter just nu, och om kommande projekt. När Jenny får ordet igen så förklarar hon den numera vanliga grafiska tekniken med fotopolymer, och visar sådana plåtar, som vi alla ska få stifta mer handfast bekantskap med nere i verkstaden på eftermiddagen. Denna punkt är f.ö. initierad på förslag av flera FfGK-medlemmar.

Denna första riktigt varma sommardag är det sedan skönt att för ett tag lämna Fridellrummet, och få lite mer luft. Nu i den stora utställningssalen som förr var husets höskulle, där *Concepts, Chemistry & Copper*, d.v.s. resultatet av Crown Point Press-samarbetet, visas. Här är förstas Jenny en sak-

T.v. Amalia Årfelt och fiskboken.
T.h. nedan. Aktuella utställningsbroschyrer.
Nederst. Lunchdags i Grafikens Hus kafé.

kunnig guide. – Därpå ner till den väntande lunchen i husets kafé & restaurang Broccoli och de olika förhandsbeställda rätterna. Starkare sorl än på morgonen, och nu deltar även dagens tre gästande konstnärer med liv och lust i samtalen!

Det blir ju några trapppromenader under dagens lopp, mellan de olika utställningarna, verkstaden, biblioteket, butiken, kaféet

o.s.v. Men pauserna mellan de schemalagda visningarna används gärna till att bläddra i böckerna i biblioteket och butiken, att titta på de mindre utställningarna i bottenvåningen, titta på aktuellt bildspel, beundra husets olika blomsterarrangemang, granska de olika tekniska demonstrationsmontrarna i verkstaden, eller kanske köpa en äkta Fridell, von Schantz, Palle Nielsen eller P.G. Thelander för bara en tia. I husets omfattande vykortsställ, alltså.

Under lunchen har Fridellrummet förberetts för de tre konstnärernas framträdanden. Först ut är veteranen Rune Claesson, som varit med i föreningens portföljer tre gånger tidigare, första gången för 40 år sen! Han dukar upp mängder av små och stora självporträtt, samt landskapsbilder från Gotland och England. Självporträtten väcker stort intresse, och det är ju också ett sådant som är med i årets portfölj. Den etsningen heter *Självporträtt med finger mot näsan*. När Rune berättat klart får alla komma fram och titta på de många olika bladen, och ställa frågor. Samma ritual följer förstås också efter de båda kvinnliga konstnärernas framträdanden.

Barbro Ravander övertar scenen, och berättar fängslande om skapandeprocessen för sitt portföljblad, träsnittet *Himmel*. Hon visar också ett exempel på hur naturen själv kan skapa en tryckstock för ett träsnitt. Hon

hade i sin vedbod hittat en riktigt gammal plankstump, som hon bara borstade av, sedan färgade in med tryckfärg – och tryckte. Det gamla trästyckets maskgångar och vackra ådring åstadkom ett spännande blad, som nu kan beundras av dagens samlade grafikvänner!

Amalia Årfelts mjukgrundsetsning *Ögonpotatis* väcker munterhet, liksom Amalias berättelse om sin fiskbok. Hon har avbildat en fisk på ett uppläggningsfat, och i boken slutar fiskens olika stadier med bara ett helt avätet fiskskelett på fatet. – Både Amalia och Rune och Barbro säger att det nästan känns lite högtidligt att få stå och visa sina bilder framför en vägg som är helt fylld med Axel Fridells grafik. Publiken håller med.

Dags för scenbyte: vi strömmar in i Biblioteket, alldeles intill Fridellrummet, och får se ett fyrtiotal grafiska verk från Stockholms slott. Titeln är *Djur på många sätt*, och

Ovan t.v. Barbro Ravander med sitt »plankstumpstryck«. Ovan t.h. Rune Claesson (t.v. i bilden) och FfGK:are beundrar Fridellgravyrer. T.v. *Grävåder, Gotland*, en av de etsningar som Rune Claesson visade oss.

det är det minsta man kan säga! Ungefär hälften av bilderna kommer från kungens egen grafiksamling, medan resten är lånad från Bernadottebibliotekets samlingar. En bild däriifrån har riktigt fina anor: den har tillhört Carl XIV Johan, kan man se på en etikett! Det största bladet i utställningen, en pelikanliknande fågel av P. G. Thelander, hade lagts till i utställningen bara några dagar före vernissagen efter ett snabbt och påpassligt tips av kungen, ty den bilden fanns inte att beskåda på Slottet när urvalet i övrigt gjordes, i december förra året. Nu har PG:s fågel dessutom fått sällskap av en kompis, gjord av bara blommor av utställningens florist!

Ingen protesterar när programmet nu säger Eftermiddagsfika med bulle. Medan kaffet med tilltugg intas informeras alla om ett tillägg i programmet: innan vi tittar på Örjan Wikströms bilder i Stallgården, och innan vi i verkstaden fortsätter med den mer praktiska delen av Jenny Olssons undervisning om fotopolymer, så kommer vi – som enda besökare i huset! – att i Fridellrummet kunna få se en radda av Axel Fridells bästa arbeten på nära håll, utlagda på borden! Det rör sig nämligen om en privatsamling med Fridellblad som inom kort skall visas i en stor utställning i Strängnäs kulturhus, Multurem, och som för tillfället har mellanlandat i Grafikens Hus för justering av ett par passpartouter.

Kaffet och bullen avverkas snabbt och alla drar uppför trappan. Och nu får hr ordförande hoppa in och svara för en improviserad berättelse om Axel Fridell och hans sista besök i London, vintern 1933–34, då Fridell gjorde bl.a. porträttet av pensionatskamraten John Simmons, en bild som senare blev kallad *Tidningsläsaren*.

Men sen knallar vi ner till Örjan Wikströms suggestiva litografier och akvareller, för att däriifrån lite senare fortsätta in i grafikverkstaden, där Jenny väntar på att mer handgripligt få lära oss fotopolymerteknikens olika steg. Dessutom får ett gäng, som inte varit med förut, även pröva på grunderna i de mer klassiska teknikerna med etsning och tornnål. I den stora eldrivna tryckpressen, skänkt av Föreningen för Grafisk Konst till Grafikens Hus under husets andra verk-

Överst. P. G. Thelanders »Gavnäbb« med uppvaltning.
Mellan. Kungens utställningstema är ju »Stora och små djur«.
Nederst. Etikett i en av de kungliga grafikportföljerna.

samhetsår, görs snart avdrag från både fotopolymerplåtar och vanliga kopparplåtar.

När klockan drar mot fem börjar några av oss att gå tillbaka in i salarna för att få en sista blick på vad vi eventuellt missat tidigare. De riktigt tryckningsbitna fortsätter hos Jenny, och vi får ett löfte av den vänliga personalen i huset att ingen ska bli utkastad vid den normala stängningstiden klockan fem, men att det nog skulle vara bra om de kunde få stänga och larma på huset senast klockan sex.

Så vid sexsnåret skiljs vi sista tappra utanför Grafikens Hus, och önskar varandra en god sommar. Med en förhoppningsfull tillönskan om att ses på nästa års medlemsdag igen!

En trogen bullvän

Överst.»Crown Point Press«-affischen och installation med ståtliga allium och vallmopakslar.
Nederst. Jenny Olsson har kommit till den handfasta delen av polymerdemonstrationen.

Samtliga fotografier: Maili Haskel, Karl Haskel